

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
водного господарства та природокористування

Кафедра економіки підприємства і міжнародного бізнесу

07/01-12М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять
та самостійної роботи

з навчальної дисципліни

«Економіка зарубіжних країн»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Міжнародний бізнес»
спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано науково-методичною
радою з якості ННІЕМ
Протокол № 6 від 20.02.2025 р.

Рівне – 2025

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Економіка зарубіжних країн» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Міжнародний бізнес» спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Стахів О. А.. – Рівне : НУВГП, 2025. – 45 с.

Укладач: *Стахів О. А.*, к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства і міжнародного бізнесу.

Відповідальний за випуск: *Кушнір Н. Б.*, к.е.н., професор, завідувач кафедри економіки підприємства і міжнародного бізнесу.

Керівник освітньої програми: *Красовська Ю. В.*, к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства і міжнародного бізнесу.

Попередня версія методичних вказівок: 06-12-50

© О. А. Стахів, 2025
© НУВГП, 2025

Зміст

ВСТУП	4
МЕТОДИ КОНТРОЛЮ	7
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	8
Тема 1. Національні економіки та їх взаємодія. Класифікація країн у світовій економіці	8
Тема 2. Інтеграційні та глобалізаційні виміри світової економічної системи	10
Тема 3. Типологічна структура країн світу	12
Тема 4. Регіонально-інтеграційна структура країн світу	16
Тема 5. Глобальний розвиток світової економіки	20
Тема 6. Економіка розвинених країн	22
Тема 7. Економіка країн з трансформаційною економікою	27
Тема 8. Економіка країн, що розвиваються	30
Тема 9. Регулювання міжнародної економічної діяльності країн.	35
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	43

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Економіка зарубіжних країн» орієнтована на засвоєння студентами теоретичних положень та вироблення практичних навичок пов'язаних з формуванням системи знань про найважливіші аспекти економіки зарубіжних країн в їх цілісній взаємодії, що формує світову економіку. Основна увага приділяється характеристиці економічній політиці урядів, чинникам, що впливають на динаміку розвитку економіки та її структуру.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Економіка зарубіжних країн» є забезпечення розуміння студентами регіональних особливостей економічного розвитку держав світу, основних факторів і джерел економічного зростання зарубіжних країн, тенденцій розвитку їх промислового виробництва, сільського господарства, сфери послуг, бюджетних систем та фінансових ринків.

Курс навчальної дисципліни «Економіка зарубіжних країн» складається з двох модулів. До складу першого модуля входять теми, які висвітлюють особливості національних економік у світогосподарському процесі, Інтеграційні та глобалізаційні виміри світової економічної системи, типологічної та регіонально-інтеграційної структури країн світу. Теми лекцій, які утворюють другий модуль, відображають стратегії економічного розвитку країн світу.

Предметом вивчення дисципліни «Економіка зарубіжних країн» є теоретико-методологічні, методичні та прикладні питання формування й розвитку національних економік зарубіжних країн та їх економічні параметри. Знання економічних, історичних, природних і національних особливостей розвитку господарства країн світу, що є предметом даного курсу, необхідне кожному майбутньому фахівцю-міжнароднику.

Завдання вивчення дисципліни:

- розуміння змісту міжнародних економічних відносин і процесу розвитку світового господарства, а також комплексу понять та показників, які характеризують його розвиток;
- вивчення різних моделей національного економічного розвитку з метою виявлення адаптивного досвіду ефективного господарювання;
- роз'яснення галузевої структури економіки, економічного потенціалу, особливостей економічного устрою країн;

- набуття навичок аналітичного оцінювання ефективності моделей економічного розвитку окремих країн;
- вивчення міжнародної спеціалізації та зовнішньоекономічної діяльності країн світу;
- визначення та характеристика чинних та потенційних важливих торговельно-економічних партнерів України..

Під час вивчення дисципліни використовуються такі методи викладання та технології: проблемна лекція, аналіз конкретних ситуацій (case study), обговорення, презентації, ситуаційні дослідження, навчальна дискусія та інші.

Після вивчення дисципліни студент повинен:

знати:

Теоретичні основи світового господарства, його структуру, закономірності розвитку та місце в ньому окремих національних економік.

Класифікацію країн світу за різними критеріями (рівень економічного розвитку, тип економічної системи, соціально-економічна модель).

Особливості економічного розвитку провідних країн світу, їхню економічну політику та роль у міжнародних відносинах.

Основні показники та методи їх розрахунку, що характеризують економіку країни (ВВП/ВНП, темпи зростання, інфляція, безробіття, рівень життя, структура зайнятості та виробництва).

Галузеву та територіальну структуру економік основних регіонів і країн, включаючи особливості їхнього промислового, аграрного та секторального розвитку.

Сучасні економічні моделі та механізми функціонування економік різних типів (ринкова, планова, перехідна, соціально орієнтована).

Місце та роль зарубіжних країн у міжнародних економічних відносинах, їхню зовнішньоторговельну та інвестиційну діяльність.

Проблеми та виклики, що стоять перед економіками зарубіжних країн (глобалізація, демографічні зміни, екологічні проблеми, інноваційний розвиток).

Специфіку економічних процесів у країнах з перехідною економікою та країнах, що розвиваються.

Діяльність провідних міжнародних економічних організацій (МВФ, Світовий банк, СОТ) та їхній вплив на економіки зарубіжних країн.

В якості індивідуального навчально-дослідного завдання під час вивчення курсу «Економіка зарубіжних країн» пропонується виконання реферативних робіт або аналітичних досліджень.

В результаті вивчення дисципліни здобувачі отримають наступні компетентності:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері міжнародних відносин у цілому та міжнародних економічних, зокрема, а також у процесі навчання, що передбачає застосування новітніх теорій та методів при здійсненні комплексних досліджень світогосподарських зв'язків, характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Фахові компетентності:

ФК8. Здатність визначати функціональні особливості, характер, рівень та ступінь взаємозв'язків між суб'єктами міжнародних економічних відносин різного рівня та налагоджувати комунікації між ними.

ФК11. Здатність проводити дослідження економічних явищ та процесів у міжнародній сфері з урахуванням причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків.

Програмними результатами навчання є наступні:

ПРН13. Підбирати і вміло застосовувати аналітичний інструментарій дослідження стану та перспектив розвитку окремих сегментів міжнародних ринків товарів і послуг з використанням сучасних знань про методи, форми й інструменти регулювання міжнародної торгівлі.

ПРН15. Визначати функціональні особливості, характер, рівень та ступінь взаємозв'язків між суб'єктами міжнародних економічних відносин різного рівня та налагоджувати комунікації між ними.

Формування компетентностей із дисципліни «Економіка зарубіжних країн» сприяє набуттю таких соціальних навичок (soft skills), як здатність до комунікації, публічних виступів, системного і структурного мислення, відповідальності, оцінки ризиків та командної роботи, до комплексного вирішення проблеми, економічної компетентності тощо.

Самостійна робота здобувачів над курсом «Економіка зарубіжних країн» передбачає: підготовку до практичних занять, самостійне опрацювання питань і тем, які не виносяться на практичні заняття,

підготовку до контрольних заходів, виконання індивідуального навчально-дослідного завдання, підготовку до заліку.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття та поточного контролю знань здійснюється за контрольними завданнями (контрольні запитання, тести, задачі, вправи):

За кожною з тем навчальної дисципліни здобувач самостійно повинен вивчити матеріал базового рівня, перевірити ступінь його засвоєння, через самоконтроль підготуватися до практичних занять, поточного контролю за темою або проміжного контролю у вигляді тестування за темами на платформі Moodle, змістового модуля, що забезпечить належний рівень підготовки до підсумкового контролю знань (заліку).

Тематичний план та зміст дисципліни представлені в силабусі навчальної дисципліни «Економіка зарубіжних країн» (07/01-037S).

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності студента при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів є такі:

- ☐ виконання всіх видів навчальної роботи, передбачені силабусом навчальної дисципліни;
- ☐ глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в рекомендованих літературних джерелах;
- ☐ характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
- ☐ вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач;
- ☐ вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

За вчасне та якісне виконання завдань для самостійної роботи та опанування курсу, студент отримує такі обов'язкові бали:

- 60 балів поточне оцінювання;
- 20 балів – модуль 1;
- 20 балів – модуль 2.

Усього 100 балів.

Детальний розподіл балів за курсом розміщено у навчальній платформі Moodle

Здобувачі можуть отримати додаткові бали за: виступ з доповіддю на студентській науковій конференції; участь у науковому конкурсі; публікацію тез доповіді; публікацію наукової статті.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Національні економіки та їх взаємодія. Класифікація країн у світовій економіці

Контрольні запитання:

1. Соціально-економічна типологія країн світу та її особливості.
2. Охарактеризуйте складові економічного потенціалу держави.
3. Які виділяють типи виробничих структур країн?
4. Якими є основні індикатори та показники економічного потенціалу і рівня розвитку національної економіки?
5. Охарактеризуйте етапи формування світової економіки.
6. Охарактеризуйте класифікацію країн у світовій економіці:
 - 6.1. Розвинуті країни.
 - 6.2. Країни з перехідною економікою.
 - 6.3. Країни, що розвиваються.
7. Назвіть основні моделі соціально-економічного розвитку країн світу.
8. Які варіанти типологічної класифікації країн світу можете охарактеризувати?
9. Особливості поділу країн світу за класифікацією ООН:
 - 9.1. Економічно розвинені країни з високим доходом.
 - 9.2. Індустріальні країни з рівнем доходів вищим за середній.
 - 9.3. Індустріальні країни з рівнем доходів нижчим за середній.
 - 9.4. Країни, що розвиваються, з високим і вищим за середній рівнями доходів.
 - 9.5. Країни, що розвиваються, з рівнем доходів нижчим за середній.
 - 9.6. Країни, що розвиваються, з низьким рівнем доходів.
10. Класифікація країн світу за кількісним критерієм

Практичні завдання

Завдання 1.1. Підготувати презентацію - огляд однієї з країн Європи

Тести для самоконтролю знань:

Які основні фактори найчастіше використовуються для класифікації країн у світовій економіці?

- а) Чисельність населення
- б) Рівень доходу на душу населення
- в) Військова потужність країни
- г) Структура економіки (переважання певних секторів)
- д) Наявна кількість природних ресурсів

Які характеристики зазвичай притаманні економічно розвиненим країнам?

- а) Високий рівень безробіття
- б) Високий рівень індустріалізації та розвитку сфери послуг
- в) Переважання аграрного сектору
- г) Високі показники ВВП на душу населення
- д) Невисока тривалість життя

Які процеси відображають поглиблення взаємодії між національними економіками у сучасному світі?

- а) Зростання внутрішнього споживання
- б) Посилення державного регулювання економіки
- в) Міжнародна торгівля товарами та послугами
- г) Зменшення міграційних потоків
- д) Глобалізація фінансових ринків

Які країни з перерахованих нижче найчастіше відносять до групи країн, що розвиваються?

- а) Японія
- б) Бразилія
- в) Швейцарія
- г) Індія
- д) Канада

Які аспекти є важливими при аналізі конкурентоздатності національної економіки на світовому ринку?

- а) Кількість вихідних віз для громадян
- б) Інноваційний потенціал та рівень технологічного розвитку
- в) Розмір території країни

г) Якість інституцій та сприятливий бізнес-клімат

д) Кількість державних святкових днів

Які форми міжнародної економічної інтеграції передбачають усунення торговельних бар'єрів між країнами-учасницями?

а) Картель

б) Зона вільної торгівлі

в) Економічний союз

г) Митний союз

д) Концерн

Які характеристики часто вирізняють країни з перехідною економікою?

а) Стабільна планова економіка

б) Процеси приватизації державного майна

в) Високий рівень державного втручання в економіку

г) Формування ринкових інститутів

д) Відсутність іноземних інвестицій

Які фактори можуть сприяти зростанню відкритості національної економіки?

а) Посилення протекціоністських заходів

б) Зменшення обсягів експорту та імпорту

в) Участь у міжнародних торговельних угодах

г) Лібералізація валютного регулювання

д) Зростання внутрішнього виробництва на закритий ринок

Тема 2. Інтеграційні та глобалізаційні виміри світової економічної системи

Контрольні запитання:

1. Назвіть риси, притаманні глобалізації як метасистемі.
2. Інформаційна революція як умова глобалізації.
3. . Становлення світового фінансового ринку.
4. Транснаціоналізація світової економіки як прояв глобалізації.
5. Охарактеризуйте міжнародні організації як регуляторів світових економічних процесів.
6. Особливості глобального наднаціонального простору.
7. Як змінилася роль держави в умовах глобалізації?
8. Якими є економічні стратегії держави в умовах глобалізації?
9. Як визначається ступінь глобалізованості країни?.

Практичні завдання

Завдання 2.1:

Обрати конкретну галузь економіки.

- a) Дослідити, як процеси глобалізації (зниження торговельних бар'єрів, розвиток технологій, транснаціональні корпорації) вплинули на цю галузь протягом останніх 20-30 років.
- b) Визначити позитивні та негативні наслідки глобалізації для цієї галузі (наприклад, зміни у виробництві, зайнятості, конкуренції).
- c) Підготувати презентацію.

Завдання 2.2:

Обрати два або три регіональні інтеграційні об'єднання. Порівняти їх за такими критеріями:

- a) Рівень інтеграції (зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний союз).
- b) Економічні показники країн-учасниць (ВВП, обсяг торгівлі).
- c) Політичні та соціальні аспекти інтеграції.
- d) Проблеми та перспективи розвитку.

Зробити висновки про особливості та ефективність різних моделей регіональної інтеграції.

Завдання 2.3:

Використовуючи дані міжнародних організацій (Світовий банк, МВФ, СОТ), проаналізувати динаміку таких показників:

- a) Обсяг світової торгівлі товарами та послугами.
- b) Прямі іноземні інвестиції.
- c) Темпи зростання ВВП у різних регіонах світу.
- d) Рівень нерівності доходів (індекс Джіні).

Виявити основні тенденції та закономірності у розвитку світової економіки за останні 20-30 років.

Зробити висновки про вплив глобалізації на ці показники.

Тести для самоконтролю знань:

Які з наведених факторів є рушійними силами економічної глобалізації?

- a) Посилення державного регулювання національних економік
- b) Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій
- v) Зростання протекціоністських настроїв у світі
- г) Лібералізація міжнародної торгівлі та руху капіталу

д) Зниження ролі міжнародних організацій

Які з перелічених явищ є проявами економічної інтеграції?

а) Збільшення тарифних бар'єрів між країнами

б) Створення зони вільної торгівлі

в) Посилення національної валютної політики кожної країни

г) Формування митного союзу

д) Зростання нетарифних обмежень у торгівлі

Які з наведених наслідків часто асоціюються з економічною глобалізацією для країн, що розвиваються?

а) Зменшення залежності від іноземних інвестицій

б) Посилення конкуренції на внутрішньому ринку

в) Зниження рівня технологічного розвитку

г) Можливість залучення іноземних інвестицій та технологій

д) Обмеження доступу до світових ринків

Які з міжнародних організацій відіграють ключову роль у регулюванні глобальних економічних процесів?

а) Організація Об'єднаних Націй (ООН) у повному складі

б) Світова організація торгівлі (СОТ)

в) Міжнародний Червоний Хрест

г) Міжнародний валютний фонд (МВФ)

д) Організація Північноатлантичного договору (НАТО)

Які з перелічених аспектів належать до негативних наслідків глобалізації?

а) Розширення можливостей для міжнародної співпраці

б) Зростання культурного різноманіття

в) Посилення нерівності доходів між країнами та всередині них

г) Зниження цін на споживчі товари

д) Потенційна втрата національної ідентичності та культурної самобутності

Які з наведених прикладів ілюструють регіональну економічну інтеграцію?

а) Введення національної валюти в окремі країни

б) Європейський Союз (ЄС)

в) Підписання двосторонньої угоди про стратегічне партнерство між двома країнами

г) Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА/USMCA)

д) Участь країни у Генеральній угоді з тарифів і торгівлі (ГАТТ)

Які з факторів сприяють поглибленню міжнародної спеціалізації та кооперації у світовій економіці?

а) Збільшення транспортних витрат

б) Зниження торговельних бар'єрів

в) Посилення міграційного контролю

г) Розподіл виробничого процесу на окремі етапи в різних країнах

д) Уніфікація національних систем стандартизації.

Тема 3. Типологічна структура країн світу

Контрольні запитання:

1. Поясніть визначальні відмінності розвинутих країн.
2. Якими є історико-економічні особливості розвитку.
3. Що характеризує індекс розвитку людини. Динаміка економічного розвитку.
4. Характеристика країн, що розвиваються.
5. Особливості типології країн, що розвиваються.
6. Назвіть фактори економічного розвитку.
7. Охарактеризуйте модель «етатизму», модель «периферійного розвитку», модель «Вашингтонського консенсусу».
8. Якими є основні економічні проблеми країн, що розвиваються.
9. Охарактеризуйте регіональні особливості економіки країн, що розвиваються.
10. Якими рисами визначається перехідна (транзитивна) економіка?
11. Передумови переходу до ринкової економіки. Економічні реформи перехідного періоду.
12. Поясніть модель «шокової терапії та еволюційну модель».
13. Продемонструйте динаміку розвитку країн перехідної економіки.
14. Якою є структура економіки країн перехідної економіки?
15. Якими є регіональні особливості розвитку країн перехідної економіки?

Практичні завдання

Завдання 3.1. Класифікація країн за рівнем економічного розвитку:

Оберіть 5-7 країн з різних регіонів світу.

Зберіть дані про їхні економічні показники:

- a) ВВП на душу населення (номінальний та за ПКС)
- b) Структура ВВП (частка промисловості, сільського господарства, сфери послуг)
- c) Індекс людського розвитку (ІЛР)
- d) Рівень бідності

Визначте, до якого типу країн за рівнем економічного розвитку належить кожна з обраних країн (розвинені, країни, що розвиваються, найменш розвинені).

Представте результати у вигляді таблиці та короткого звіту.

Завдання 3.2: Визначення типу економічної системи:

Оберіть 5 країн з різними типами економічних систем (ринкова, командна, змішана).

Опишіть основні характеристики економічної системи кожної з обраних країн:

- a) Форма власності
- b) Механізм ціноутворення
- c) Роль держави в економіці
- d) Ступінь відкритості економіки

Визначте, до якого типу економічної системи належить кожна країна. Порівняйте ефективність функціонування різних типів економічних систем.

Завдання 3.3. Аналіз політичних систем країн світу:

Оберіть 5 країн з різними типами політичних систем (демократія, авторитаризм, тоталітаризм).

Охарактеризуйте політичну систему кожної з обраних країн:

- a) Форма правління (республіка, монархія)
- b) Політичний режим
- c) Ступінь демократизації
- d) Роль політичних партій
- e) Стан з дотриманням прав людини

Визначте, до якого типу політичної системи належить кожна країна.

Завдання 3.4. Класифікація країн за географічними ознаками

Розділіть країни світу на групи за такими географічними ознаками:

- a) Розмір території (великі, середні, малі)
- b) Географічне положення (приморські, внутрішньоконтинентальні)
- c) Рівень урбанізації

Визначте особливості економічного розвитку кожної групи країн, зумовлені географічними чинниками.

Завдання 3.5. Дослідження соціокультурних відмінностей між країнами

Оберіть 3-4 країни з різних культурних регіонів світу.
Порівняйте їхні соціокультурні характеристики:

- a) Релігія
- b) Мова
- c) Традиції та звичаї
- d) Цінності та менталітет

Поясніть, як соціокультурні відмінності впливають на економічний та політичний розвиток країн.

Завдання 3.6. Створення типологічної карти світу.

На основі вивчених матеріалів створіть типологічну карту світу, на якій країни будуть згруповані за певними критеріями (наприклад, за рівнем економічного розвитку, типом політичної системи, культурними регіонами).

Представте карту у вигляді презентації або інфографіки.

Тести для самоконтролю знань:

Які два критерії найчастіше використовуються для типології країн за рівнем економічного розвитку?

- a) Площа території
- b) ВВП на душу населення
- в) Політичний режим
- г) Індекс людського розвитку (ІЛР)
- д) Релігійний склад населення

Які типи країн виділяють за структурою економіки?

- a) Країни з федеративним устроєм
- b) Постіндустріальні країни
- в) Країни з монархічною формою правління
- г) Аграрні країни
- д) Країни з перехідною економікою

Які характеристики притаманні країнам з плановою економічною системою?

- a) Приватна власність на засоби виробництва
- b) Державне регулювання цін
- в) Вільна конкуренція
- г) Централізоване планування виробництва
- д) Ринкове ціноутворення

Які типи політичних систем виділяють за ступенем демократизації?

- а) Унітарні держави
- б) Демократичні
- в) Конфедерації
- г) Авторитарні
- д) Монархії

Які фактори відносяться до основних при визначенні типології країн за географічним положенням?

- а) Кількість населення
- б) Наявність виходу до моря
- в) ВВП на душу населення
- г) Розташування у певному кліматичному поясі
- д) Політична система

Які групи країн виділяють за рівнем урбанізації?

- а) Країни з високою тривалістю життя
- б) Високоурбанізовані
- с) Країни з низьким рівнем злочинності
- д) Низькоурбанізовані
- е) Країни з федеративним устроєм

Які критерії використовуються при типологізації країн за культурними особливостями?

- а) Військова потужність
- б) Релігія
- в) ВВП на душу населення
- г) Мова
- д) Політичний режим

Тема 4. Регіонально-інтеграційна структура країн світу

Контрольні запитання:

1. Охарактеризуйте підходи до регіональної класифікації країн світу.
2. Назвіть рівні регіональної інтеграції.
3. Регіональна інтеграція та її рівні.
4. Дайте характеристику таким об'єднанням:
 - ✚ Європейське об'єднання вугілля та сталі (ЄОВС);
 - ✚ Європейське співтовариство з атомної енергії (Євратом);
 - ✚ Європейське економічне співтовариство (ЄЕС);

- ✚ Європейський Союз;
- ✚ Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ);
- ✚ Співдружність Незалежних Держав (СНД);
- ✚ Організація Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС);
- ✚ Організація за демократію та економічний розвиток (ГУАМ);
- ✚ Європейсько-Азійське економічне співробітництво (ЄврАзЕС);
- ✚ Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС);
- ✚ Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН);
- ✚ «План Коломбо»;
- ✚ Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА);
- ✚ Південний спільний ринок (МЕРКОСУР);
- ✚ Латиноамериканська асоціація інтеграції (ЛІААІ);
- ✚ Карибське співтовариство і Карибський спільний ринок (КАРИКОМ);
- ✚ Економічне співробітництво держав Західної Африки (ЕКОВАС);
- ✚ Спільний ринок Східної та Південної Африки (КОМЕСА);
- ✚ Митний і економічний союз Центральної Африки (ЮДЕАК).

Практичні завдання

Завдання 4.1. Аналіз інтеграційного об'єднання

Оберіть одне з регіональних інтеграційних об'єднань (ЄС, НАФТА, АСЕАН, МЕРКОСУР, Африканський Союз тощо).

Дослідіть історію його створення, цілі та етапи розвитку.

Визначте країни-учасниці, їхні економічні та політичні інтереси в межах об'єднання.

Охарактеризуйте структуру управління та основні інституції об'єднання.

Проаналізуйте досягнення та проблеми інтеграції в обраному об'єднанні (економічні, соціальні, політичні).

Оцініть перспективи подальшого розвитку інтеграційних процесів.

Представте результати дослідження у вигляді презентації або есе.

Завдання 4.2. Порівняльний аналіз рівнів інтеграції

Визначте основні рівні регіональної економічної інтеграції (зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний союз, політичний союз).

Порівняйте їх за такими критеріями:

- а) Ступінь скасування торговельних бар'єрів
- б) Спільна зовнішня торговельна політика

- c) Свобода переміщення факторів виробництва (капіталу, робочої сили)
- d) Координація економічної політики
- e) Наявність наднаціональних інституцій

Наведіть приклади регіональних об'єднань, що перебувають на різних рівнях інтеграції.

Зробіть висновки про переваги та недоліки кожного рівня інтеграції.

Завдання 3.3. Оцінка впливу інтеграції на економіку країни

Оберіть конкретну країну та її участь у певному регіональному інтеграційному об'єднанні.

Проаналізуйте, як членство в цьому об'єднанні вплинуло на економіку обраної країни:

- Зміни в обсягах та структурі експорту та імпорту
- Приплив іноземних інвестицій
- Конкурентоспроможність національних виробників
- Ситуація на ринку праці
- Вплив на окремі галузі економіки

Оцініть загальний економічний ефект від участі країни в інтеграційному процесі.

Завдання 4.4. Аналіз політичних аспектів регіональної інтеграції

Дослідіть політичні мотиви та цілі країн, що беруть участь у регіональній інтеграції.

Визначте, які політичні чинники сприяють або перешкоджають інтеграційним процесам (наприклад, суверенітет, національні інтереси, політичні режими).

Проаналізуйте вплив регіональної інтеграції на політичні відносини між країнами-учасницями та з іншими країнами світу.

Оцініть роль регіональних об'єднань у вирішенні політичних конфліктів та забезпеченні регіональної безпеки.

Тести для самоконтролю знань:

Які з перелічених ознак характеризують зону вільної торгівлі?

- a) Єдина валюта
- б) Скасування тарифів між країнами-учасницями
- в) Спільна зовнішня торговельна політика

г) Збереження кожною країною власної торговельної політики щодо третіх країн

д) Вільне переміщення робочої сили

Які з перелічених утворень є прикладами митного союзу?

а) Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ)

б) Мирний договір між двома країнами

в) Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА)

г) Митний союз між Австралією та Новою Зеландією (СЕР)

д) Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)

Які з перелічених характеристик притаманні спільному ринку?

а) Єдина система оподаткування

б) Вільне переміщення капіталу

в) Фіксовані обмінні курси валют

г) Вільне переміщення робочої сили

д) Координація економічної політики

Які з перелічених інституцій відіграють ключову роль в Європейському Союзі?

а) Рада Безпеки ООН

б) Європейський Парламент

в) Міжнародний валютний фонд (МВФ)

г) Рада Європейського Союзу

д) Світова організація торгівлі (СОТ)

Які з перелічених цілей переслідує регіональна економічна інтеграція?

а) Підвищення військової могутності країн-учасниць

б) Стимулювання економічного зростання

в) Посилення політичної ізоляції регіону

г) Розширення ринків збуту

д) Уніфікація культурної політики

Яку з перелічених цілей переслідує регіональна економічна інтеграція?

а) Підвищення військової могутності країн-учасниць

б) Стимулювання економічного зростання

в) Посилення політичної ізоляції регіону

г) Розширення ринків збуту

д) Уніфікація культурної політики

Тема 5. Глобальний розвиток світової економіки

Контрольні запитання:

1. Міжнародна економічна інтеграція та її особливості.
2. Регіональна інтеграція.
3. Єдиний економічний простір.
4. Наднаціональні структури регулювання інтеграційних процесів.

Практичні завдання

Завдання 5.1. Аналіз глобальних економічних тенденцій.

Дослідіть основні тенденції розвитку світової економіки на початку ХХІ століття:

- ✚ Зростання взаємозалежності національних економік (глобалізація)
- ✚ Посилення ролі транснаціональних корпорацій (ТНК)
- ✚ Зростання обсягів міжнародної торгівлі та руху капіталу
- ✚ Науково-технічна революція та її вплив на економічний розвиток
- ✚ Зміни у структурі світового виробництва та споживання

Визначте позитивні та негативні наслідки глобалізації для різних груп країн (розвинені, країни, що розвиваються, країни з перехідною економікою).

Проаналізуйте вплив глобальних економічних тенденцій на економіку України.

Завдання 5.2. Дослідження діяльності міжнародних економічних організацій

Оберіть одну з міжнародних економічних організацій (МВФ, Світовий банк, СОТ, ОЕСР, G20).

Дослідіть її історію, цілі, структуру та функції.

Проаналізуйте роль цієї організації у регулюванні міжнародних економічних відносин.

Оцініть ефективність її діяльності та вплив на світову економіку.

Визначте місце та роль України у діяльності обраної організації.

Завдання 5.3. Аналіз проблем глобальної економічної нерівності

Дослідіть проблему глобальної економічної нерівності:

- ✚ Причини та прояви нерівності (між країнами та всередині країн)
- ✚ Показники вимірювання нерівності (індекс Джині, крива Лоренца)
- ✚ Вплив нерівності на економічний розвиток, соціальну стабільність та міжнародні відносини

Проаналізуйте стратегії та політики, спрямовані на зменшення глобальної економічної нерівності (наприклад, Цілі сталого розвитку ООН, допомога країнам, що розвиваються).

Завдання 5.4. Аналіз впливу глобальних проблем на світову економіку.

Дослідіть вплив глобальних проблем на розвиток світової економіки:

- ✚ Зміна клімату та її економічні наслідки
- ✚ Енергетична криза та перехід до альтернативних джерел енергії
- ✚ Продовольча проблема та загроза голоду
- ✚ Демографічні проблеми (зростання населення, старіння населення, міграція)
- ✚ Міжнародні фінансові кризи

Проаналізуйте, як ці проблеми впливають на економічне зростання, міжнародну торгівлю, інвестиції та інші аспекти світової економіки.

Оцініть роль міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних проблем.

Тести для самоконтролю знань:

Які два з наведених нижче явища є проявами глобалізації?

- а) Посилення державного регулювання економіки
- б) Зростання міжнародної торгівлі
- в) Зменшення міграції робочої сили
- г) Поширення транснаціональних корпорацій
- д) Зростання протекціонізму

Які дві з перелічених організацій відіграють ключову роль у регулюванні міжнародних економічних відносин?

- а) Організація Об'єднаних Націй (ООН)
- б) Світова організація торгівлі (СОТ)
- в) Міжнародний Червоний Хрест
- г) Міжнародний валютний фонд (МВФ)
- д) Організація Північноатлантичного договору (НАТО)

Які два з наведених нижче фактори сприяють посиленню глобальної економічної нерівності?

- а) Рівномірний розподіл технологій
- б) Зменшення розриву в продуктивності праці між країнами
- в) Нерівномірний доступ до ресурсів
- г) Посилення конкуренції між країнами

д) Зменшення впливу транснаціональних корпорацій

Які дві з перелічених проблем належать до глобальних проблем, що впливають на світову економіку?

а) Зростання народжуваності в розвинених країнах

б) Зміна клімату

в) Зменшення рівня безробіття

г) Міжнародні фінансові кризи

д) Зниження темпів науково-технічного прогресу

Які два з наведених нижче тверджень характеризують роль науково-технічної революції в глобальному розвитку?

а) Зменшення продуктивності праці

б) Створення нових галузей економіки

в) Зниження рівня міжнародної конкуренції

г) Підвищення темпів економічного зростання

д) Зменшення потреби в міжнародній торгівлі

Які дві з перелічених характеристик притаманні транснаціональним корпораціям (ТНК)?

а) Діяльність в межах однієї країни

б) Контроль над значними обсягами виробництва і капіталу

в) Відсутність впливу на міжнародну торгівлю

г) Розгалужена мережа філій та дочірніх компаній у різних країнах

д) Орієнтація виключно на внутрішній ринок

Які дві з перелічених стратегій сприяють зменшенню глобальної економічної нерівності?

а) Підвищення торговельних бар'єрів

б) Зменшення обсягів міжнародної допомоги

в) Сприяння розвитку освіти та охорони здоров'я в країнах, що розвиваються

г) Забезпечення сталого економічного розвитку

д) Ігнорування Цілей сталого розвитку ООН

Тема 6. Економіка розвинених країн

Контрольні запитання:

1. Які ключові риси та відмінності характеризують соціально-економічні моделі економічно розвинених країн (наприклад, англосаксонська, континентальна, скандинавська)?

2. Які основні стратегії економічного розвитку використовують економічно розвинені країни у відповідь на глобальні виклики та технологічні зміни?

3. Які стратегічні пріоритети (наприклад, інновації, "зелена" економіка, соціальна рівність) домінують у довгостроковому плануванні економічно розвинених країн?

4. Які спільні та відмінні риси має економічна структура країн "Великої сімки" (США, Канада, Великобританія, Франція, Німеччина, Італія, Японія)? □

5. Які ключові проблеми та переваги мають економіки окремих країн G7 на сучасному етапі?

6. Якою є роль і вплив країн "Великої сімки" на світову економіку та міжнародну торгівлю?

7. Які основні інструменти використовують економічно розвинені країни у своїй монетарній та фінансовій політиці для забезпечення стабільності та зростання?

8. Як економічна політика розвинених країн (наприклад, податкова, інвестиційна, соціальна) впливає на конкурентоспроможність їхніх економік?

9. Які тенденції спостерігаються у сфері регулювання ринків праці та соціального забезпечення в економічно розвинених країнах?

10. Як відрізняються підходи до формування інноваційної політики в різних економічно розвинених країнах?

11. Яким чином демографічні виклики (старіння населення) впливають на стратегії економічного розвитку та соціальні моделі країн G7 та інших розвинених економік?

Практичні завдання

Завдання 6.1: Аналіз економіки розвинених країн

1. Дослідіть основні характеристики економіки розвинених країн:

- ✚ Високий рівень ВВП на душу населення
- ✚ Переважання сфери послуг у структурі ВВП
- ✚ Значні обсяги експорту високотехнологічної продукції
- ✚ Високий рівень продуктивності праці
- ✚ Розвинена інфраструктура

2. Визначте основні фактори, що забезпечують економічне лідерство розвинених країн:

- ✚ Інноваційна діяльність та розвиток технологій
 - ✚ Ефективна система освіти та наукових досліджень
 - ✚ Розвинуті фінансові ринки
 - ✚ Дотримання принципів верховенства права та захисту прав власності
 - ✚ Відкрита економіка та активна участь у міжнародній торгівлі
3. Проаналізуйте структурні зміни в економіці розвинених країн в умовах постіндустріального розвитку:
- ✚ Зростання ролі інформаційних технологій та цифрової економіки
 - ✚ Розвиток сектора послуг (фінансові послуги, охорона здоров'я, освіта)
 - ✚ Зміни у структурі зайнятості (зростання частки працівників розумової праці)
 - ✚ Посилення процесів глобалізації та інтернаціоналізації виробництва

Завдання 6.2: Дослідження соціально-економічних проблем розвинених країн

1. Дослідіть актуальні соціально-економічні проблеми розвинених країн:
- ✚ Старіння населення та його вплив на економіку
 - ✚ Зростання нерівності доходів та соціальна поляризація
 - ✚ Проблема безробіття, особливо серед молоді
 - ✚ Зростання витрат на охорону здоров'я
 - ✚ Проблеми міграції та інтеграції іммігрантів
2. Проаналізуйте політику урядів розвинених країн, спрямовану на вирішення цих проблем:
- ✚ Реформи пенсійних систем
 - ✚ Заходи щодо сприяння зайнятості та перекваліфікації робочої сили
 - ✚ Політика соціальної підтримки та перерозподілу доходів
 - ✚ Реформи систем охорони здоров'я та освіти
 - ✚ Міграційна політика
3. Оцініть ефективність соціальної політики розвинених країн та її вплив на рівень життя населення.

Завдання 6.3: Аналіз моделей економічного розвитку розвинених країн

1. Дослідіть різні моделі економічного розвитку, що застосовуються в розвинених країнах:
 - ✚ Американська модель (ліберальна ринкова економіка)
 - ✚ Європейська модель (соціальна ринкова економіка)
 - ✚ Японська модель (державний капіталізм)
 - ✚ Скандинавська модель (соціалізм з ринковою економікою)
2. Порівняйте ці моделі за такими критеріями:
 - ✚ Роль держави в економіці
 - ✚ Ступінь соціального захисту населення
 - ✚ Рівень податкового навантаження
 - ✚ Пріоритети економічної політики
 - ✚ Показники економічного та соціального розвитку
3. Визначте сильні та слабкі сторони кожної моделі та можливості їх застосування в інших країнах.

Завдання 6.4: Аналіз участі розвинених країн у міжнародній економічній інтеграції

1. Дослідіть роль розвинених країн у процесах міжнародної економічної інтеграції:
 - ✚ Участь у регіональних інтеграційних об'єднаннях (ЄС, НАФТА, АНЗЕРТА тощо)
 - ✚ Вплив на формування правил міжнародної торгівлі (COT)
 - ✚ Надання допомоги країнам, що розвиваються
 - ✚ Регулювання міжнародних фінансових потоків (МВФ, Світовий банк)

Тести для самоконтролю знань

Які дві з наведених нижче характеристики притаманні економіці розвинених країн?

- а) Висока частка сільського господарства у ВВП
- б) Переважання сфери послуг у структурі ВВП
- в) Низький рівень урбанізації
- г) Значні обсяги експорту високотехнологічної продукції
- д) Низька тривалість життя

Які два з перелічених факторів сприяють економічному зростанню розвинених країн?

- а) Великі запаси природних ресурсів
- б) Інноваційна діяльність та розвиток технологій
- в) Дешева робоча сила

- г) Ефективна система освіти та наукових досліджень
- д) Протекціоністська торговельна політика

Які дві з перелічених проблем є актуальними для розвинених країн?

- а) Поширення інфекційних захворювань
- б) Старіння населення
- в) Високий рівень дитячої смертності
- г) Зростання нерівності доходів
- д) Низький рівень комп'ютеризації

Які два з перелічених типів економічної інтеграції характерні для розвинених країн?

- а) Зона вільної торгівлі з низьким рівнем розвитку
- б) Митний союз з обмеженим членством
- в) Спільний ринок
- г) Економічний союз
- д) Політична інтеграція без економічної складової

Які два з наведених нижче тверджень характеризують роль транснаціональних корпорацій (ТНК) в економіці розвинених країн?

- а) Обмеження міжнародної торгівлі
- б) Сприяння поширенню новітніх технологій
- в) Зменшення обсягів прямих іноземних інвестицій
- г) Створення глобальних виробничих ланцюгів
- д) Орієнтація на внутрішній ринок

Які дві з перелічених характеристик притаманні ринку праці в розвинених країнах?

- а) Переважання некваліфікованої праці
- б) Низька мобільність робочої сили
- в) Високий рівень кваліфікації працівників
- г) Гнучкість та мобільність робочої сили
- д) Значна частка неформальної зайнятості

Які дві з перелічених галузей відіграють провідну роль в економіці більшості розвинених країн?

- а) Видобувна промисловість
- б) Сільське господарство
- в) Фінансові послуги
- г) Інформаційні технології
- д) Текстильна промисловість

Тема 7. Економіка країн з трансформаційною економікою

Контрольні запитання:

1. Що таке «країна з транзитивною економікою»? Дайте визначення та назвіть її ключові макроекономічні та інституційні ознаки.
2. Які стратегічні передумови (політичні, інституційні, економічні) є необхідними для успішного реформування та переходу від соціалістичної до ринкової економіки?
3. Які особливості має процес реформування економіки саме у постсоціалістичних країнах порівняно з іншими типами економічних трансформацій?
4. Проаналізуйте сутність ідеї «ринкового соціалізму». У чому полягала ця концепція та чи була вона реалізована на практиці?
5. Що таке стратегія «Шокова терапія»? Опишіть її ключові заходи, переваги та недоліки для економік, що трансформуються.
6. У чому полягає «Еволюційний шлях» реформування (наприклад, китайська модель)? Які його основні відмінності від «шокової терапії»?
7. Які основні риси має «модель соціалістичної ринкової економіки»? На прикладі якої країни ця модель набула найбільш вираженої форми?
8. Які були ключові принципи та механізми функціонування соціалістичної системи господарства? Назвіть її головні переваги та системні недоліки.
9. Як соціалістична система господарства вплинула на стартові умови та подальший процес реформування постсоціалістичних країн?

Практичні завдання

Завдання 7.1. Аналіз перехідних процесів у країнах з трансформаційною економікою

1. Визначте основні етапи та особливості перехідних процесів від планової до ринкової економіки.
2. Порівняйте різні підходи до здійснення економічних реформ (градуалізм, "шокова терапія").
3. Проаналізуйте роль держави в трансформаційній економіці.
4. Оцініть вплив зовнішніх факторів (міжнародні організації, іноземні інвестиції) на перехідні процеси.

Завдання 7.2: Дослідження економічних реформ у країнах з трансформаційною економікою

1. Дослідіть ключові економічні реформи, проведені в країнах з трансформаційною економікою:

- ✚ Лібералізація цін і торгівлі
- ✚ Приватизація державної власності
- ✚ Створення ринкової інфраструктури (фінансова система, ринок праці)

- ✚ Податкова реформа
- ✚ Реформа соціальної сфери

2. Проаналізуйте успіхи та невдачі кожної з реформ.

3. Визначте інституційні зміни, необхідні для успішного функціонування ринкової економіки.

Завдання 7.3: Аналіз макроекономічної стабілізації в країнах з трансформаційною економікою

1. Дослідіть проблеми макроекономічної стабілізації, з якими зіткнулися країни з трансформаційною економікою:

- ✚ Інфляція
- ✚ Бюджетний дефіцит
- ✚ Валютні кризи
- ✚ Зовнішня заборгованість

2. Проаналізуйте заходи макроекономічної політики, вжиті для подолання цих проблем.

3. Оцініть результати макроекономічної стабілізації та її вплив на економічне зростання.

Завдання 7.4: Дослідження соціальних наслідків трансформаційних процесів

1. Проаналізуйте соціальні наслідки переходу до ринкової економіки:

- ✚ Зростання нерівності доходів
- ✚ Збільшення безробіття
- ✚ Погіршення рівня життя окремих груп населення
- ✚ Зміни у соціальній структурі

2. Дослідіть заходи соціальної політики, спрямовані на пом'якшення негативних соціальних наслідків реформ.

3. Оцініть вплив трансформаційних процесів на людський розвиток.

Завдання 7.5: Порівняльний аналіз досвіду трансформаційних перетворень

1. Порівняйте досвід трансформаційних перетворень у різних групах країн:

- ✚ Країни Центральної та Східної Європи
- ✚ Країни Балтії
- ✚ Країни колишнього Радянського Союзу

2. Визначте спільні риси та відмінності в їхніх перехідних процесах.

3. Проаналізуйте фактори, що вплинули на успішність трансформаційних перетворень у кожній групі країн.

Тести для самоконтролю знань:

Які дві з наведених нижче характеристики притаманні країнам з трансформаційною економікою на початковому етапі переходу до ринкової економіки?

- а) Високий рівень ВВП на душу населення
- б) Значний державний сектор
- в) Стабільні ціни
- г) Низька ефективність виробництва
- д) Зовнішня збалансованість

Які дві з перелічених реформ є ключовими для переходу від планової до ринкової економіки?

- а) Посилення централізованого планування
- б) Лібералізація цін
- в) Націоналізація підприємств
- г) Приватизація державної власності
- д) Зростання податків на малий бізнес

Які дві з перелічених проблем є типовими для країн з трансформаційною економікою?

- а) Низька інфляція
- б) Високий рівень безробіття
- в) Профіцит бюджету
- г) Нерівномірний розподіл доходів
- д) Стабільний обмінний курс

Які два з наведених нижче тверджень характеризують роль держави в трансформаційній економіці?

- а) Повне одержавлення економіки
- б) Створення правової бази для функціонування ринку
- в) Відсутність державного регулювання
- г) Підтримка соціально незахищених верств населення
- д) Обмеження міжнародної торгівлі

Які два з перелічених фактори впливають на успішність трансформаційних процесів?

- а) Збереження адміністративно-командної системи управління
- б) Залучення іноземних інвестицій
- в) Ігнорування макроекономічної стабілізації
- г) Проведення інституційних реформ
- д) Відсутність політичної волі до реформ

Які дві з перелічених інституцій відіграють важливу роль у підтримці трансформаційних процесів?

- а) Державний комітет з цін
- б) Міжнародний валютний фонд (МВФ)
- в) Міністерство централізованого планування
- г) Світовий банк
- д) Державна комісія з приватизації

Які два з перелічених напрямів реформ сприяють формуванню ринкової інфраструктури?

- а) Ліквідація фондової біржі
- б) Створення банківської системи
- в) Заборона приватної власності на землю
- г) Формування ринку праці
- д) Збереження державної монополії на зовнішню торгівлю

Тема 8. Економіка країн, що розвиваються

Контрольні запитання:

1. Яка економічна суть поняття «країни, що розвиваються»? Які ключові критерії (ВНП на душу населення, структура економіки, рівень індустріалізації) використовуються для їхнього визначення та класифікації?

2. Охарактеризуйте економічні особливості та відмінності таких груп:

- а. Нові індустріальні країни (НІК).
- б. Найменш розвинуті країни (НРК).

3. Які глобальні чинники (колоніальне минуле, місце в міжнародному поділі праці) визначають неоднорідність групи країн, що розвиваються?

4. Які ключові економічні проблеми є спільними для більшості країн, що розвиваються? (Наприклад, бідність, безробіття, технологічна відсталість, залежність від сировинного експорту).

5. У чому полягає проблема зовнішньої заборгованості країн, що розвиваються? Які її причини та економічні наслідки для національного розвитку?

6. Які головні соціальні проблеми (нерівність, демографічний тиск, освіта, охорона здоров'я) характерні для цих країн, та як їх вирішує соціальна політика?

7. Проаналізуйте сутність і наслідки застосування стратегій експортоорієнтації та імпортозаміщення в країнах, що розвиваються. Яка з них виявилася більш успішною та чому?

8. Яка роль індустріалізації у стратегіях економічного розвитку країн, що розвиваються, та які моделі індустріалізації вони використовували?

9. Порівняйте економічну політику «етатизму» та принципи «Вашингтонського консенсусу». Який підхід до державного регулювання економіки переважав у різні періоди розвитку цих країн, та які результати він давав?

Практичні завдання

Завдання 8.1: Аналіз економіки країн, що розвиваються

1. Охарактеризуйте основні риси економіки країн, що розвиваються:

- ✚ Низький рівень ВВП на душу населення
- ✚ Значна частка сільського господарства у ВВП
- ✚ Низький рівень розвитку промисловості
- ✚ Залежність від експорту сировинних товарів
- ✚ Високий рівень бідності

2. Визначте фактори, що гальмують економічний розвиток країн, що розвиваються:

- ✚ Нестабільна політична ситуація
- ✚ Недостатній розвиток інфраструктури
- ✚ Низький рівень освіти та кваліфікації робочої сили
- ✚ Корупція та слабкі інститути

- ✚ Значна зовнішня заборгованість

3. Проаналізуйте структурні зміни, що відбуваються в економіці країн, що розвиваються:

- ✚ Зростання частки промисловості та сфери послуг у ВВП

- ✚ Урбанізація та міграція населення

- ✚ Розвиток окремих галузей промисловості (наприклад, текстильна, легка, харчова)

- ✚ Зростання зовнішньої торгівлі та залучення іноземних інвестицій

Завдання 8. 2: Дослідження соціально-економічних проблем країн, що розвиваються

1. Дослідіть актуальні соціально-економічні проблеми країн, що розвиваються:

- ✚ Бідність та нерівність доходів

- ✚ Продовольча криза та недоїдання

- ✚ Високий рівень безробіття та неповна зайнятість

- ✚ Проблеми охорони здоров'я (поширення інфекційних захворювань, висока дитяча та материнська смертність)

- ✚ Низький рівень освіти та неграмотність

2. Проаналізуйте політику урядів країн, що розвиваються, спрямовану на вирішення цих проблем:

- ✚ Програми боротьби з бідністю

- ✚ Реформи аграрного сектору

- ✚ Заходи щодо сприяння зайнятості та розвитку малого бізнесу

- ✚ Політика у сфері охорони здоров'я та освіти

- ✚ Програми соціальної підтримки населення

3. Оцініть ефективність соціальної політики країн, що розвиваються, та її вплив на рівень життя населення.

Завдання 8.3: Аналіз стратегій економічного розвитку країн, що розвиваються

1. Дослідіть різні стратегії економічного розвитку, що застосовуються в країнах, що розвиваються:

- ✚ Імпортозаміщення

- ✚ Експортна орієнтація

- ✚ Стратегія наздоганяючого розвитку

- ✚ Сталий розвиток

2. Порівняйте ці стратегії за такими критеріями:

- ✚ Роль держави в економіці
- ✚ Орієнтація на внутрішній чи зовнішній ринок
- ✚ Пріоритети економічної політики
- ✚ Вплив на структуру економіки
- ✚ Показники економічного та соціального розвитку

3. Визначте сильні та слабкі сторони кожної стратегії та можливості їх застосування в різних країнах.

Завдання 8.4: Аналіз участі країн, що розвиваються, у міжнародних економічних відносинах

1. Дослідіть роль країн, що розвиваються, у міжнародній економічній системі:

- ✚ Участь у міжнародній торгівлі (експорт сировини, імпорт промислової продукції)
- ✚ Залучення прямих іноземних інвестицій
- ✚ Отримання міжнародної фінансової допомоги
- ✚ Співпраця з міжнародними економічними організаціями (СОТ, МВФ, Світовий банк)

2. Проаналізуйте вплив міжнародних економічних відносин на економіку країн, що розвиваються:

- ✚ Позитивні наслідки (доступ до нових ринків, технологій, фінансових ресурсів)
- ✚ Негативні наслідки (залежність від розвинених країн, посилення нерівності)

Тести для самоперевірки знань:

Які дві з наведених нижче характеристики притаманні економіці країн, що розвиваються?

- а) Високий рівень ВВП на душу населення
- б) Значна частка сільського господарства у ВВП
- в) Переважання сфери послуг у структурі ВВП
- г) Низький рівень розвитку промисловості
- д) Висока тривалість життя

Які два з перелічених факторів перешкоджають економічному розвитку країн, що розвиваються?

- а) Великі запаси природних ресурсів
- б) Низький рівень корупції
- в) Нестабільна політична ситуація

- г) Недостатній розвиток інфраструктури
- д) Ефективна система освіти

Які дві з перелічених проблем є актуальними для країн, що розвиваються?

- а) Старіння населення
- б) Бідність
- в) Високий рівень зайнятості
- г) Продовольча криза
- д) Низька інфляція

Які два з перелічених джерел фінансування є важливими для економіки країн, що розвиваються?

- а) Внутрішні заощадження
- б) Податки з населення
- в) Прямі іноземні інвестиції
- г) Міжнародна фінансова допомога
- д) Прибутки державних підприємств

Які два з наведених нижче тверджень характеризують роль міжнародної торгівлі для країн, що розвиваються?

- а) Обмеження експорту сировини
- б) Залежність від експорту сировинних товарів
- в) Зменшення імпорту промислової продукції
- г) Залучення нових технологій
- д) Зменшення валютних надходжень

Які дві з перелічених галузей економіки є пріоритетними для розвитку в країнах, що розвиваються?

- а) Фінансові послуги
- б) Інформаційні технології
- в) Сільське господарство
- г) Легка промисловість
- д) Авіабудування

Які дві з перелічених стратегій сприяють економічному розвитку країн, що розвиваються?

- а) Протекціонізм у зовнішній торгівлі
- б) Зменшення інвестицій в освіту
- в) Диверсифікація економіки
- г) Реформи, спрямовані на поліпшення інвестиційного клімату
- д) Ігнорування проблем екології

Тема 9. Регулювання міжнародної економічної діяльності країн.

Контрольні запитання:

1. Яка роль та які функції державних та міжнародних органів (наприклад, Світової організації торгівлі, Міжнародного валютного фонду) у регулюванні зовнішньоекономічної діяльності?
2. Охарактеризуйте основні типи і методи регулювання ЗЕД. У чому полягає відмінність між прямими та непрямими методами державного впливу?
3. Які методи непрямого державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності є найбільш поширеними та ефективними (наприклад, валютна, фінансова, монетарна політика)?
4. Проаналізуйте роль і вплив найбільших міжнародних корпорацій (ТНК) економічно розвинених країн на світову економіку та національну ЗЕД.
5. Яка економічна суть платіжного та торговельного балансів ЗЕД? Яке їхнє значення для оцінки стану національної економіки та формування зовнішньоекономічної політики?
6. Що таке протекціонізм? Назвіть сучасні форми протекціонізму (квоти, технічні бар'єри, антидемпінгові заходи) та поясніть причини їхнього використання.
7. Які концептуальні проблеми виникають у процесі регулювання відкритої економіки в умовах глобалізації?
8. Яка роль держави у регулюванні міжнародної економічної сфери, та які інструменти прямого й непрямого впливу вона використовує для розвитку світової економіки?
9. Які напрями впливу міжнародного співробітництва є ключовими для національної економіки (наприклад, торгівля, інвестиції, технологічний обмін)?
10. Які особливості регулювання міжнародної економічної діяльності розвинених країн? У чому полягають їхня сутність, методи та інструменти?
11. Охарактеризуйте особливості взаємодії розвинених країн з міжнародними організаціями (СОТ, ОЕСР).
12. Які особливості регулювання міжнародної економічної діяльності країн з трансформаційною економікою?

13. Порівняйте особливості реформування економік країн Центральної та Східної Європи (зокрема, їхнє євроінтеграційне спрямування) та країн СНД (проблеми й соціально-економічні наслідки).

14. Яка сутність, методи та інструменти державного регулювання міжнародної економічної діяльності країн, що розвиваються? Як вони використовують ЗЕД для подолання економічної відсталості?

15. Які особливості взаємодії країн, що розвиваються, з міжнародними організаціями та розвиненими країнами?

Практичні завдання

Завдання 9. 1: Аналіз інструментів регулювання міжнародної торгівлі

1. Дослідіть інструменти торговельної політики, що застосовуються країнами:

- ✚ Тарифні методи (мита, тарифні квоти)

- ✚ Нетарифні методи (квотування, ліцензування, технічні бар'єри, антидемпінгові заходи)

2. Проаналізуйте вплив цих інструментів на обсяги та структуру міжнародної торгівлі.

3. Оцініть позитивні та негативні наслідки застосування різних інструментів торговельної політики для економіки країн.

Завдання 9.2: Дослідження валютного регулювання

1. Дослідіть механізми валютного регулювання, що застосовуються країнами:

- ✚ Валютні курси (фіксовані, плаваючі, регульовані)

- ✚ Валютні обмеження

- ✚ Операції на валютному ринку

- ✚ Міжнародні валютні системи (Бреттон-Вудська, Ямайська)

2. Проаналізуйте вплив валютного регулювання на міжнародні фінансові потоки та валютні курси.

3. Оцініть роль валютної політики у забезпеченні макроекономічної стабільності країн.

Завдання 9.3: Аналіз регулювання міжнародного руху капіталу

1. Дослідіть форми та види міжнародного руху капіталу:

- ✚ Прямі іноземні інвестиції (ПІІ)

- ✚ Портфельні інвестиції

- ✚ Міжнародні кредити
- ✚ Міжнародна допомога

2. Проаналізуйте фактори, що впливають на міжнародний рух капіталу (інвестиційний клімат, процентні ставки, валютні курси, політична стабільність).

3. Оцініть вплив міжнародного руху капіталу на економічне зростання та розвиток країн.

Завдання 9.4: Роль міжнародних економічних організацій у регулюванні міжнародної економічної діяльності

1. Дослідіть діяльність міжнародних економічних організацій:

- ✚ Світова організація торгівлі (СОТ)
- ✚ Міжнародний валютний фонд (МВФ)
- ✚ Група Світового банку
- ✚ Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)

2. Проаналізуйте їхні функції, принципи діяльності та роль у регулюванні міжнародних економічних відносин.

3. Оцініть ефективність діяльності міжнародних економічних організацій та їх вплив на економіку країн.

Завдання 9.5: Проблеми та перспективи реформування міжнародної валютно-фінансової системи

1. Дослідіть проблеми функціонування сучасної міжнародної валютно-фінансової системи:

- ✚ Волатильність валютних курсів
- ✚ Глобальні фінансові кризи
- ✚ Нерівномірний розподіл міжнародної ліквідності
- ✚ Проблема заборгованості країн, що розвиваються

Тести для самоконтролю знань

Які два з наведених нижче інструменти належать до тарифних методів регулювання міжнародної торгівлі?

- а) Квотування
- б) Мито
- в) Ліцензування
- г) Тарифні квоти
- д) Технічні бар'єри

Які два з перелічених інструменти належать до нетарифних методів регулювання міжнародної торгівлі?

- а) Мито
- б) Квотування
- в) Демпінг
- г) Технічні бар'єри
- д) Експортні субсидії

Які дві з перелічених валютних системи належать до історичних?

- а) Ямайська валютна система
- б) Бреттон-Вудська валютна система
- в) Європейська валютна система
- г) Золотий стандарт
- д) Система плаваючих валютних курсів

Які дві з перелічених форм належать до міжнародного руху капіталу?

- а) Міжнародна трудова міграція
- б) Прямі іноземні інвестиції
- в) Міжнародний туризм
- г) Портфельні інвестиції
- д) Міжнародні наукові обміни

Які дві з перелічених організації входять до групи Світового банку?

- а) Міжнародний валютний фонд (МВФ)
- б) Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР)
- в) Світова організація торгівлі (СОТ)
- г) Міжнародна фінансова корпорація (МФК)
- д) Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)

Які дві з перелічених проблем є актуальними для сучасної міжнародної валютно-фінансової системи?

- а) Низька волатильність валютних курсів
- б) Глобальні фінансові кризи
- в) Рівномірний розподіл міжнародної ліквідності
- г) Проблема заборгованості країн, що розвиваються
- д) Відсутність міжнародних резервних валют

Які дві з перелічених заходів сприяють підвищенню стабільності валютних курсів?

- а) Посилення валютних обмежень
- б) Координація макроекономічної політики між країнами
- в) Збільшення спекулятивних операцій на валютному ринку

- г) Регулювання міжнародних фінансових потоків
- д) Відмова від використання міжнародних резервних валют

Тема 10. Україна у світовому економічному просторі. Формування міжнародних стратегій економічного розвитку України в умовах сталого розвитку.

Контрольні запитання:

1. Як оцінюється та використовується інтелектуальний потенціал країни (освіта, наука, інновації) як ключовий фактор її економічного розвитку та міжнародної конкурентоспроможності?
2. Які чинники визначають міжнародну конкурентоспроможність України на світових ринках, і які стратегічні пріоритети необхідні для її підвищення?
3. Яка роль структурної політики у модернізації економіки України та підвищенні її конкурентоспроможності?
4. Як сучасна геополітична ситуація країни впливає на її зовнішньоекономічну діяльність, торговельні потоки та інвестиційний клімат?
5. Які позиції України на міжнародних ринках? Проаналізуйте товарну та географічну структури зовнішньої торгівлі України (експорт та імпорт), а також основні зміни, що відбулися останніми роками.
6. Які стратегічні пріоритети має система інтеграції України у світове господарство в контексті зміни її зовнішньоторговельних партнерів?
7. У чому полягає сутність системної інтеграції України у світове господарство та які основні інтеграційні вектори вона реалізує?
8. Охарактеризуйте "План дій «Україна – Європейський Союз»" та "Європейську політику сусідства" як ключові механізми інтеграції України до ЄС. Які досягнення та виклики пов'язані з їхньою реалізацією?
9. Як відбувається інтеграційна макровзаємодія на міжрегіональному рівні? (Наприклад, співпраця з країнами Східної Європи, Чорноморського регіону).

Практичні завдання

Завдання 10.1: Аналіз сучасного стану економічного розвитку України

1. Проаналізуйте поточний стан економіки України, виділивши основні:

- ✚ Макроекономічні показники (ВВП, інфляція, безробіття, зовнішній борг).

- ✚ Структурні особливості економіки (галузева структура, роль малого та середнього бізнесу).

- ✚ Зовнішньоекономічні зв'язки (експорт, імпорт, інвестиції).

- ✚ Соціальні проблеми (бідність, нерівність доходів, демографічні тенденції).

- ✚ Екологічну ситуацію (забруднення довкілля, використання природних ресурсів).

2. Визначте сильні та слабкі сторони економіки України, а також можливості та загрози її розвитку в умовах глобалізації.

3. Оцініть відповідність поточного розвитку України принципам сталого розвитку.

Завдання 10.2: Дослідження міжнародних стратегій економічного розвитку, що застосовуються у світі

1. Дослідіть різні міжнародні стратегії економічного розвитку, що застосовуються в інших країнах, з урахуванням принципів сталого розвитку:

- ✚ Стратегії експортної орієнтації (Південна Корея, Сінгапур).

- ✚ Стратегії імпортозаміщення (Бразилія, Індія).

- ✚ Стратегії сталого розвитку (країни ЄС, Скандинавські країни).

- ✚ Стратегії залучення прямих іноземних інвестицій (Китай, Польща).

2. Порівняйте ці стратегії за такими критеріями:

- ✚ Пріоритети економічної політики.

- ✚ Роль держави в економічному розвитку.

- ✚ Інструменти реалізації стратегії.

- ✚ Вплив на економічне зростання, соціальний розвиток та екологічну ситуацію.

3. Визначте елементи кожної стратегії, які можуть бути корисними для України.

Завдання 10.3: Розробка міжнародної стратегії економічного розвитку України в умовах сталого розвитку

1. На основі аналізу поточного стану економіки України та міжнародного досвіду розробіть власну міжнародну стратегію економічного розвитку України в умовах сталого розвитку.

2. Стратегія повинна включати такі елементи:

- ✚ Цілі та пріоритети економічного розвитку.
- ✚ Напрями міжнародної спеціалізації України з урахуванням її конкурентних переваг та принципів сталого розвитку.
- ✚ Заходи щодо стимулювання експорту та залучення іноземних інвестицій.
- ✚ Політику сприяння розвитку малого та середнього бізнесу.
- ✚ Заходи щодо впровадження енергозберігаючих технологій та розвитку відновлюваної енергетики.
- ✚ Політику захисту навколишнього середовища та сталого використання природних ресурсів.
- ✚ Заходи щодо поліпшення інвестиційного клімату та формування позитивного іміджу України на міжнародній арені.

3. Обґрунтуйте вибір запропонованої стратегії та оцініть її потенційну ефективність.

Завдання 10.4: Аналіз інструментів реалізації міжнародної стратегії економічного розвитку України

1. Дослідіть інструменти, які можуть бути використані для реалізації міжнародної стратегії економічного розвитку України:

- ✚ Торговельна політика (тарифні та нетарифні методи регулювання).
- ✚ Інвестиційна політика (створення сприятливого інвестиційного клімату, залучення прямих іноземних інвестицій).
- ✚ Фінансова політика (валютне регулювання, кредитно-грошова політика).
- ✚ Податкова політика (стимулювання інноваційної діяльності, підтримка малого та середнього бізнесу).
- ✚ Регуляторна політика (запровадження екологічних стандартів, сертифікація продукції).
- ✚ Інформаційна політика (формування позитивного іміджу України на міжнародній арені).

2. Проаналізуйте ефективність використання цих інструментів в Україні на сучасному етапі.

Тести для самоконтролю знань:

Які два з наведених нижче напрямів є пріоритетними у формуванні міжнародних стратегій економічного розвитку України?

- а) Збільшення імпорту енергоносіїв
- б) Стимулювання експорту продукції з високою доданою вартістю
- в) Зменшення залучення іноземних інвестицій
- г) Підтримка розвитку малого та середнього бізнесу
- д) Згортання міжнародного співробітництва

Які два з перелічених чинників є визначальними для забезпечення сталого розвитку економіки України?

- а) Збільшення викидів парникових газів
- б) Ефективне використання природних ресурсів
- в) Ігнорування екологічних стандартів
- г) Впровадження енергозберігаючих технологій
- д) Зменшення інвестицій у людський капітал

Які дві з перелічених міжнародних ініціатив відповідають цілям сталого розвитку?

- а) Кіотський протокол
- б) Цілі сталого розвитку ООН
- в) Паризька угода
- г) Зелена економіка
- д) Програма приватизації без екологічних вимог

Які дві з перелічених галузей економіки є перспективними для міжнародної спеціалізації України з урахуванням принципів сталого розвитку?

- а) Вугільна промисловість
- б) Сільське господарство (органічне землеробство)
- в) Хімічна промисловість (виробництво добрив)
- г) Інформаційні технології (розробка програмного забезпечення)
- д) Металургія (виробництво сталі)

Які два з наведених нижче тверджень характеризують роль міжнародних інвестицій у забезпеченні сталого розвитку економіки України?

- а) Інвестиції не впливають на екологічну ситуацію

- б) Інвестиції можуть сприяти впровадженню чистих технологій
 - в) Інвестиції завжди призводять до виснаження природних ресурсів
 - г) Інвестиції можуть стимулювати розвиток відновлюваної енергетики
 - д) Інвестиції не пов'язані з соціальною відповідальністю бізнесу
- Які два з перелічених інструментів сприяють інтеграції України у світовий економічний простір на принципах сталого розвитку?*
- а) Підвищення митних тарифів на екологічно чисту продукцію
 - б) Укладання міжнародних угод про захист навколишнього середовища
 - в) Ігнорування вимог міжнародних сертифікацій
 - г) Створення сприятливого інвестиційного клімату для зелених проектів
 - д) Обмеження участі у міжнародних наукових програмах
- Які дві з перелічених стратегій є важливими для формування позитивного іміджу України на міжнародній арені в контексті сталого розвитку?*
- а) Акцент на експорті сировинних товарів
 - б) Просування екологічно чистих технологій та продукції
 - в) Ігнорування проблем зміни клімату
 - г) Підтримка міжнародних культурних обмінів та туризму
 - д) Зменшення фінансування проектів у сфері освіти та науки

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бестужева С.В. Міжнародна економічна діяльність України : навч. посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. 268 с
2. Бочан І.О. Глобальна економіка: підручник. Київ:Знання, 2008. 403с.
3. Глобальна економіка: навч.посібник / П. П.Мазурок, Б.М. Одягайло, В.В.Кулішов, О.М.Сазонець, Одягайло Б.М., Львів: Магнолія, 2016. 206 с.
4. Голіков А. П. Економіка зарубіжних країн. / Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 464 с.
5. Голіков А.П., Дейнека О.Г., Позднякова Л.О., Черномаз П.О. Економіка зарубіжних країн : навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 404 с.
6. Економіка зарубіжних країн: навч. посібник. видання 4-е, перероб. та доп. / Козак Ю. Г., Ковалевський В.В., Лебедева С.Н., Бикова

- М.С., Логвінова Н.С., Воронова О.В. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 292 с.
7. Економіка зарубіжних країн: підруч. / С. В. Войтко та ін. Київ: Політехніка, 2017. 399 с.
 8. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка: в питаннях та відповідях [текст] підруч. К.: Центр учбової літератури, 2019. 228 с.
 9. Кулініч О. А., Козуб В.О. Економіка зарубіжних країн: навч.-метод. посіб. Харків: “Форт”, 2013. 157 с.
 10. Максименко Я. А. Міжнародна економіка: теорія і практичні завдання: навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей очної й заочної форми навчання за ред. Архієреєва С. І. Харків: видавництво Іванченка І. С. 2018. 124 с
 11. Макуха С. М. Україна в міжнародних економічних відносинах в умовах глобалізації : монографія. Харків : Легас, 2018. 352 с
 12. Міжнародні економічні відносини : навчальний посібник / За ред.С. О. Якубовський, Ю. О. Ніколаєв . Одеса : Видавництво Одеського університету, 2019 . 304 С
 13. Міжнародні стратегії економічного розвитку: навч.посіб./ за ред.. О.Б.Черного; 2-ге вид., онов.і доп. М-во освіти і науки України. Львів: Магнолія 2006», 2009. 346 с.
 14. Національні економіки в глобальному конкурентному середовищі. К.: 2008. 235 с.
 15. Резнікова Н. В., Іващенко О. А., Рубцова М. Ю. Глобальні проблеми як об’єкт міждисциплінарного дослідження у фокусі міжнародної економічної безпеки та сталого розвитку. *Економіка і держава*. 2020. № 7.
 16. Решетило В. П. Глобальна економіка: навч. Посібник. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 167 с
 17. Світове господарство і міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / Т. В. Шталь, С. В. Бестужева, В. А. Вовк та ін. ; за заг. ред. Т. В. Шталь. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 238 с.
 18. Стратегія сталого розвитку України до 20230 року. URL : https://files.acquia.undp.org/public/migration/ua/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf

19. Тихончук Л. Х. Державне регулювання міжнародної економічної діяльності корпорацій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 24. С. 118–122.

Інформаційні ресурси в Інтернет

1. Господарський кодекс України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Європейська економічна комісія. URL: <http://www.unece.org> .
4. Міжнародна торгова палата. URL: <http://www.iccwbo.org> .
5. Міжнародний валютний фонд. URL: <http://www.imf.org> .
6. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
7. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/>
8. Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР). URL: <http://www.oecd.org> .
9. Організація об'єднаних націй (ООН). URL: <http://www.un.org> .
10. Портал Європейського Союзу. URL: <http://europa.eu> .
11. Світова організація торгівлі. URL: <http://www.wto.org> .
12. Світовий банк. URL: <http://www.worldbank.org> .
13. Статистична служба Європейської Комісії. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>